

Nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ giảng viên các trường Quân đội trong bối cảnh hiện nay

Hoàng Thị Giang

ThS. NCS. Khoa Lý luận chính trị, Học viện Kỹ thuật mật mã
Received: 15/04/2024; Accepted: 26/04/2024; Published: 12/05/2024

Abstract: Pedagogical capacity of lecturers is one of the factors that determine the quality of training at higher education institutions. Therefore, improving pedagogical capacity for lecturers at universities is an issue of profound theoretical value and practical significance. The article has generalized some theoretical issues about lecturers and lecturers' pedagogical capacity. Based on analyzing the need to improve pedagogical capacity for lecturers, the article proposes some solutions to improve pedagogical capacity for teachers current military universities.

Keywords: Improve, capacity, pedagogy, lecturers, military...

1. Đặt vấn đề

Cách mạng công nghiệp 4.0 và sự phát triển mạnh mẽ của thông tin, truyền thông đã tác động mạnh mẽ đến mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có giáo dục nói chung và giáo dục đại học (GDĐH) nói riêng. Mục tiêu, yêu cầu, chất lượng và tính chất ngành nghề đào tạo đã có nhiều thay đổi. Điều đó đòi hỏi cả giảng viên (GV) và sinh viên (SV) phải có những cách tiếp cận mới trong dạy và học. Để đạt được mục tiêu của GDĐH, vai trò của GV cũng như năng lực sư phạm là một trong những yếu tố giữ vai trò quyết định. Vì vậy, GV cần được nâng cao trình độ, năng lực bằng những biện pháp tập huấn sử dụng công nghệ phục vụ dạy học, bên cạnh việc ứng dụng hình thức tiên tiến và mô hình trực tuyến vào công tác bồi dưỡng GV theo hướng nghiên cứu và nâng cao trình độ ngoại ngữ...

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Sự cần thiết nâng cao năng lực sư phạm cho giảng viên các trường quân đội trong bối cảnh hiện nay

Để thực hiện những mục tiêu đổi mới toàn diện nền giáo dục đại học, nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV nói chung và GV các trường quân đội nói riêng là vấn đề có ý nghĩa chiến lược, thể hiện trên một số khía cạnh như sau:

2.2.1. Nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV các trường quân đội đáp ứng yêu cầu của GDĐH trong bối cảnh hiện nay

Cách mạng công nghiệp 4.0 và sự bùng nổ của những đại dịch chưa từng có trong tiền lệ như đại dịch Covid-19 đã làm thay đổi cách tiếp cận của con người đối với nhiều lĩnh vực khác nhau của đời sống xã hội, trong đó có giáo dục. Giảng dạy trực

tuyến đã xuất hiện ngày càng phổ biến và dần thay thế hình thức giảng dạy truyền thống. Kể cả khi đại dịch đã được khống chế, phương pháp giảng dạy kết hợp giữa trực tuyến và trực tiếp đang được rất nhiều cơ sở GDĐH áp dụng căn cứ vào đặc thù, tính chất mỗi môn học. Cách thức giảng dạy mới giúp phát huy vai trò của công nghệ thông tin trong giảng dạy, giúp SV tiếp cận bài học nhanh chóng nhưng cũng đặt GV trước những khó khăn, thách thức mới, bởi lúc này, phương pháp giảng dạy của GV cần phải điều chỉnh cho phù hợp với cách thức mới. Ở góc độ này, nếu GV không bồi dưỡng, nâng cao năng lực sư phạm rất dễ bị tụt hậu so với sự phát triển mạnh mẽ của GDĐH trong bối cảnh mới. Bên cạnh đó, một số trường đại học quân đội, do tính chất bảo mật đặc thù, việc xây dựng bài giảng trực tuyến đòi hỏi nền tảng bảo mật cao. Do đó, nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV các trường quân đội đáp ứng yêu cầu của GDĐH trong bối cảnh hiện nay đòi hỏi người dạy phải bồi dưỡng chuyên sâu năng lực sư phạm ở các khía cạnh như: ứng dụng công nghệ thông tin trong giảng dạy, nâng cao năng lực đặt vấn đề và định hướng giải quyết các vấn đề trọng tâm cho người học, nâng cao khả năng tư duy cũng như phương pháp thu hút người học thông qua giảng dạy bằng dự án...Chỉ có như vậy bài giảng mới có sức hút với người học, mới khắc phục được hạn chế của giảng dạy trực tuyến so với phương pháp giảng dạy truyền thống.

2.2.2. Nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV các trường quân đội nhằm đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp đổi mới giáo dục

Đổi mới giáo dục là một trong những nhiệm vụ trọng tâm, nhận được sự quan tâm của toàn Đảng,

toàn dân. Bởi, sự phát triển của nền giáo dục mỗi quốc gia góp phần quyết định sự phát triển kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội toàn diện của quốc gia đó. Đổi mới giáo dục đòi hỏi sự thay đổi toàn diện về mục tiêu, nội dung, phương pháp cũng như định hướng dạy và học. Đối với GDDH, đổi mới giáo dục đòi hỏi các cơ sở GDDH quan tâm nhiều đến nhu cầu việc làm của xã hội, từ đó có sự điều chỉnh về nội dung, chương trình và chất lượng đào tạo. Đào tạo đại học trong hệ thống các nhà trường quân đội hiện nay đang phát triển theo hướng đại học ứng dụng, đào tạo ra những lứa cử nhân, kỹ sư có năng lực làm việc độc lập chứ không chỉ dừng lại ở trạng bị lý thuyết suông. Cùng với đó, sự phát triển mạnh mẽ của nhu cầu nhân lực trong khối lực lượng vũ trang yêu cầu giáo dục đại học trong hệ thống các trường quân đội phải đổi mới toàn diện và mạnh mẽ. Do đó, nhiệm vụ của GV không chỉ cần có kiến thức chuyên môn tốt mà phải nắm được nhu cầu xã hội đối với các ngành nghề đào tạo, nắm bắt được định hướng, tâm lý lựa chọn nghề nghiệp của người học, có năng lực sư phạm tốt để điều chỉnh giữa khối lượng giảng dạy lý thuyết so với thực hành, thảo luận và làm bài tập lớn. Có như vậy, sự nghiệp đổi mới giáo dục mới được thực hiện thành công.

2.2.3. Nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV góp phần thực hiện mục tiêu của GDDH

Mục tiêu lớn nhất của GDDH ở Việt Nam chính là tạo ra nguồn nhân lực chất lượng cao “vừa hồng, vừa chuyên”, vừa có kiến thức chuyên môn tốt lại có phẩm chất, năng lực toàn diện, có bản lĩnh chính trị vững vàng, tuyệt đối trung thành với đường lối cách mạng mà toàn Đảng, toàn dân và toàn quân đã lựa chọn. Đối với GDDH quân đội, mục tiêu này lại được đặt lên một tầm cao mới. Điều đó đòi hỏi, mỗi GV trên giảng đường không chỉ là người thầy truyền thụ kiến thức mà cần có năng lực sư phạm tốt. Ở khía cạnh này, yếu tố cần thiết là năng lực sư phạm chứ không đơn giản là phương pháp sư phạm. Phương pháp sư phạm chủ yếu nhấn mạnh lối truyền thụ kiến thức, còn năng lực sư phạm rộng hơn rất nhiều, giúp GV có khả năng định hướng về mặt tư tưởng, phẩm chất cho SV, nhất là trong bối cảnh có quá nhiều luồng thông tin độc hại SV dễ dàng tiếp cận.

2.2.4. Nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV góp phần phát triển toàn diện đội ngũ GV tại các trường đại học thuộc hệ thống quân đội

Điểm khác biệt lớn nhất của GDDH, đặc biệt là GDDH trong hệ thống quân đội so với các bậc giáo dục khác chính là tính chất chuyên sâu của chương trình đào tạo. Vì vậy, GV các trường quân đội thường

được đào tạo chuyên sâu về một lĩnh vực giảng dạy chứ ít được bồi dưỡng nhiều về kỹ năng sư phạm. Do đó, nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV các trường quân đội góp phần phát triển toàn diện đội ngũ GV, giúp các thầy, cô không chỉ có chuyên môn tốt mà còn có khả năng sư phạm cao, thích ứng với yêu cầu của giảng dạy.

Khi GV có năng lực sư phạm tốt sẽ tạo nên tâm thế chủ động, kích thích tính tích cực, thúc đẩy đam mê nghề, tăng hiệu quả trong thực hiện các nhiệm vụ giáo dục, đào tạo, nghiên cứu khoa học ở các nhà trường đại học. Về chuyên môn, giúp GV tự tin khẳng định trình độ, năng lực chuyên môn, phương pháp, tác phong sư phạm trước cấp trên, đồng nghiệp và người học. Về mặt hành vi, giúp GV có điều kiện củng cố, nâng cao uy tín nghề nghiệp sư phạm, nhận được nhiều sự đồng cảm, chia sẻ tích cực của học viên, đồng nghiệp, góp phần phát triển nhân cách GV.

2.3. Giải pháp nâng cao năng lực sư phạm cho GV tại các trường quân đội

- Các cơ sở GDDH trong hệ thống quân đội cần thường xuyên đẩy mạnh công tác giáo dục chính trị tư tưởng, nâng cao nhận thức và củng cố động cơ nghề nghiệp, giúp mỗi GV luôn nêu cao tinh thần trách nhiệm, toàn tâm, toàn ý với nhiệm vụ chuyên môn, hướng vào thực hiện thắng lợi những nhiệm vụ giáo dục, đào tạo.

- Tăng cường bồi dưỡng kiến thức lý luận dạy học và kỹ năng sư phạm cho GV. Nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ sư phạm của đội ngũ GV, phát huy vai trò tự bồi dưỡng, khả năng trình bày vấn đề, cập nhật, lựa chọn và xử lý thông tin, phân tích, tổng hợp kiến thức để xây dựng giáo án, khả năng làm chủ, sử dụng thành thạo các loại phương tiện kỹ thuật dạy học hiện đại.

- GV cần đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng giảng dạy tích cực. Đối với kế hoạch biên soạn bài giảng và giảng bài, GV cần chủ động nghiên cứu nội dung của bài, nắm chắc đối tượng giảng dạy, sưu tầm tài liệu, lựa chọn thông tin, trên cơ sở đó xác định mục đích, yêu cầu của chủ đề bài giảng cũng như đề cương và biên soạn hoàn chỉnh bài giảng, trong quá trình chuẩn bị bài giảng phải làm chủ nội dung kiến thức để phân tích, chứng minh làm sáng tỏ những nội dung cần giảng. Đây là bước rất quan trọng để chuẩn bị những kiến thức về lý thuyết có trong giáo trình, tài liệu tham khảo, những kiến thức thực tế đúc rút thông qua những kinh nghiệm, kiến thức được chọn lọc cần sử dụng trong khi xây dựng đề cương chi tiết và hoàn thiện bài giảng.

Trong thực hành giảng bài, tùy theo các loại bài

giảng, đối tượng người học để vận dụng phương pháp có thể thuyết trình, giảng giải, đàm thoại, nêu vấn đề, thảo luận tập trung...; ngôn ngữ khi giảng bài phải được chọn lọc, dễ hiểu, có sức thuyết phục, âm lượng phù hợp; động tác thực hành chuẩn, trong quá trình thực hành phải chú trọng rèn luyện kỹ năng xử lý tình huống của người học trên từng cương vị. Sau khi giảng xong một bài, GV phải tóm tắt kết luận nội dung, định hướng nhận thức, hướng dẫn liên hệ vận dụng, tổ chức luyện tập thực hành nêu các vấn đề cần chú ý để người học tự nghiên cứu học tập.

- Các trường đại học cần chủ động xây dựng kế hoạch bồi dưỡng năng lực sư phạm và tích cực đổi mới nội dung, vận dụng linh hoạt các hình thức, biện pháp bồi dưỡng phù hợp với từng nhóm đối tượng GV, đặc biệt là GV trẻ. Đây là giải pháp có ý nghĩa hết sức quan trọng, là điều kiện tiên quyết tác động trực tiếp đến chất lượng, hiệu quả của hoạt động bồi dưỡng. Có thể xây dựng kế hoạch bồi dưỡng theo hai dạng, đó là mở lớp bồi dưỡng GV trẻ tập trung và tập huấn GV hàng năm. Để thực hiện tốt giải pháp này cần phải nghiên cứu, phân loại, đánh giá đúng đối tượng bồi dưỡng năng lực sư phạm. Từ đó có biện pháp bồi dưỡng cho phù hợp, cụ thể và khoa học. Có như vậy, chất lượng công tác bồi dưỡng năng lực sư phạm cho đội ngũ GV mới đạt hiệu quả cao.

- Đảng ủy, Ban Giám hiệu các nhà trường cần làm tốt công tác lãnh đạo, chỉ đạo nâng cao chất lượng đội ngũ GV; chỉ đạo hướng dẫn cơ quan chức năng, đơn vị (cơ quan chính trị, Phòng Đào tạo, Phòng Sau đại học, Ban Khảo thí, các khoa giáo viên, hệ quản lý học viên) xây dựng kế hoạch tự bồi dưỡng đội ngũ GV, dự giảng, bình giảng, tổ chức tốt các hội thi GV giỏi các cấp.

- Thường xuyên rà soát, sửa đổi, bổ sung hoặc ban hành mới các chế độ, chính sách đối với công tác giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng GV. Cần tăng mức đầu tư, hỗ trợ cho các đối tượng học nghiên cứu sinh, có giải pháp và hỗ trợ họ đối với việc nâng cao năng lực ngoại ngữ, đăng bài báo quốc tế và các kinh phí cần thiết, đáp ứng yêu cầu học tập nghiên cứu để trở thành tiến sĩ. Chú trọng thực hiện chính sách đãi ngộ, ưu tiên, tạo điều kiện về vật chất và tinh thần, điều kiện làm việc, bổ nhiệm chức danh nhà giáo, vinh danh các GV, cán bộ quản lý có những đóng góp tích cực cho sự nghiệp giáo dục, đào tạo, xây dựng phát triển trường đại học.

3. Kết luận

Nâng cao năng lực sư phạm cho đội ngũ GV các trường quân đội là tổng hợp những cách thức, biện pháp của các tổ chức, lực lượng và của bản thân GV

tác động vào các yếu tố cấu thành năng lực sư phạm giúp GV củng cố, mở rộng tri thức, phát triển năng lực giảng dạy, rèn luyện phương pháp, tác phong, phát triển kỹ năng sư phạm, hoàn thành tốt nhiệm vụ giảng dạy và các hoạt động sư phạm, đáp ứng được mục tiêu, yêu cầu đào tạo của các trường đại học thuộc khối lực lượng vũ trang. Đây là yêu cầu khách quan, thường xuyên, khó khăn, phức tạp. Vì vậy, để nâng cao trình độ, khả năng tổ chức các hoạt động bồi dưỡng năng lực sư phạm cho đội ngũ GV các trường quân đội hiện nay, trước hết cần quán triệt tốt yêu cầu đặt ra đối với hoạt động này, đồng thời phải xây dựng được hệ thống giải pháp có tính khả thi, khai thác mọi nguồn lực hiện có để thực hiện có hiệu quả các giải pháp trên thực tế công tác giáo dục, đào tạo. Các giải pháp trên tuy có vị trí, vai trò khác nhau nhưng nằm trong một chỉnh thể thống nhất, có quan hệ biện chứng, hỗ trợ, tạo điều kiện, là cơ sở tiền đề cho nhau để phát huy cao nhất vai trò của các tổ chức, lực lượng trong nâng cao chất lượng, hiệu quả bồi dưỡng năng lực sư phạm cho đội ngũ GV. Nâng cao năng lực sư phạm và vận dụng phương pháp dạy học tích cực không có nghĩa là phủ nhận hoàn toàn phương pháp dạy truyền thống cũng không hẳn là tuyệt đối hóa phương pháp dạy học tích cực mà cần có sự kết hợp hài hòa, sự vận dụng kế thừa, tiếp thu tinh hoa nhân loại của khoa học giáo dục hiện đại. Đây là nhiệm vụ quan trọng của công tác giáo dục, đào tạo, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo theo yêu cầu mới.

Tài liệu tham khảo

1. Trung tâm Từ điển học (1997), Từ điển tiếng Việt, NXB Đà Nẵng, Đà Nẵng
2. Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam (2013), Luật Giáo dục đại học, NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội.
3. Lê Minh Vụ (2009), Quy trình đánh giá năng lực sư phạm quân sự của đối tượng tuyển chọn đào tạo giảng viên hiện nay, NXB Chính trị - Hành chính, Hà Nội.
4. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2012), Chương trình hành động của ngành Giáo dục thực hiện Chiến lược Phát triển giáo dục Việt Nam 2011-2020.
5. Bộ Quốc phòng (2013), Quyết định số 2523/QĐ-BQP, ngày 15/7/2013 ban hành Chiến lược Phát triển giáo dục và đào tạo trong quân đội giai đoạn 2011-2020.
7. Đồng Ngọc Châu (2019), Giải pháp bồi dưỡng năng lực sư phạm của đội ngũ giảng viên trẻ ở Trường Sĩ quan Lục quân 2 hiện nay, Đề tài khoa học cấp trường, Trường Sĩ quan Lục quân 2.